

EFTA-avtalen med Hongkong: Et mislighold av menneskerettighetsforpliktelser uten sidestykke

I denne henvendelsen vil vi fortelle om flere saker som dokumenterer hvordan Hongkongmyndighetene forfølger demokrati- og ytringsfrihetsforkjempere med lovgivning fra tiden før innføringen av “artikkel 23” (*Safeguarding national security ordinance*, SNSO) fra mars i år. Vi vil så gjengi flere saker som demonstrerer hvordan myndighetene trakasserer sine kritikere, blant annet når disse ikke personlig kan straffes i retten.

Vi kommer deretter med en betraktning om rettsfarsen som er underveis i prosessen mot mediemagnaten Jimmy Lai. Deretter legger vi fram noen relativt ferske saker som viser hvordan marionettregjeringen misbruker SNSO til nye angrep mot befolkningens sivile og politiske rettigheter. Avslutningsvis sammenfatter vi forklaringen til britiske dommere som ikke lenger med god samvittighet kan fortsette sitt virke i Hongkong, og derfor har frasagt seg sine embeter. Deres førstehåndsfortelling av utviklingen bør være dråpen som får begeret til å flyte over for norske myndigheter som så langt hardnakket har forsvart EFTA-avtalen.

Ytringsrommet blir stadig trangere

Demokratiaktivisten Tam Tak-chi ble dømt til en lang fengselsstraff etter kolonitidens lov om oppvigleri (*sedition*; lovgivning som ikke ble benyttet av britene i de siste 25 årene av kolonitiden). Dommen fra 2022, som blant annet gjaldt “ytring av oppviglerske ord”, ble anket. I mars ble [anken behandlet og avvist](#) fordi det ikke kreves bevist at oppviglerske ytringer oppfordrer til vold.

Med dette formaliserte domstolen en praksis der all substansiell kritikk mot myndighetene kan resultere i årelange fengselsstraffer, slik praksisen lenge har vært i fastlands-Kina.

Den gjennomgripende undertrykkelsen av ytringsfrihet gjelder også Hongkongs kulturliv. I mai ble en tidligere rettskjennelse omgjort: Protesthymnen [Glory to Hong Kong](#) er nå rammet av totalforbud, både med hensyn til framføring, distribusjon og nedlasting. Som en kontrast til dette har Hongkong-skolene fått [kritikk](#) for at Folkerepublikkens nasjonalsang ikke framføres med tilstrekkelig entusiasme.

I februar måtte 76 år gamle Grandpa Chan [møte i retten](#) for å ha “vist fram gjenstander uten tillatelse” ved Lion Rock. Gjenstandene det dreide seg om, var en kuplett (verspar) med ord fra et dikt om selvpoppofrelse (“*I coolly defy a thousand pointing fingers*”) og utholdenhet (“*Head bowed like a willing ox*”). Selvpoppofrelse er farlig for et regime som bygger sitt styre på undertrykkelse.

Ingen pause i myndighetenes menneskejakt

I vår forrige henvendelse om denne saken ([“EFTA-avtalen med Hongkong: Handlingsvegringen må ta slutt”](#); e-Innsyn sak 2024/746, dokument nr. 1) fortalte vi om nye etterlysninger, med betydelige dusører, av aktivister som fortsetter sin kamp for menneskerettigheter i Hongkong fra sin eksiltilværelse.

I juni offentliggjorde myndighetene i Hongkong at seks hongkongere som er i eksil i Storbritannia fikk sine [pass annullert](#). Men flere av disse [hadde ikke Hongkong-pass](#) på det aktuelle tidspunktet. Diktaturet demonstrerer at fakta ikke kommer i veien for dets sjofle instinkter.

Også i Hongkong fortsetter trakasseringen av opposisjonelle, både før saker kommer for retten, under soning og etter avsluttet soning. 1. juli ble tannlegen Lee Ying-chi [anholdt](#) da hun var på vei til et offentlig svømmebasseng. Lee er for tiden løslatt mot kausjon, og politiet mistenkte at hun hadde brutt kausjonsbetingelsene. Hun ble så løslatt, trolig fordi politiet tok feil og det ikke fantes noe rettslig grunnlag for anholdelsen.

Mange av de som er dømt for deltakelse i 2019-protestene har enten sonet ferdig sin straff, eller vil snart fullføre soningen. Flere av dem [forteller](#) nå at de blir forsøkt utestengt fra bankvesenet, ved at eksisterende kontoer sperres, og ved at mange banker nekter dem å opprette nye kontoer.

Saken mot Jimmy Lai

En av anklagene bak saken mot mediemagnat og demokratiforkjemper Jimmy Lai er at han har undergravd den nasjonale sikkerheten gjennom samarbeid med fremmede makter. I løpet av rettssaken har anklagen blitt begrunnet med hans mange kontakter med politikere fra demokratier.

Men ingen av de som angivelig har deltatt i den angivelige konspirasjonen er blitt bedt om å gi en uttalelse. En gruppe på 17 [politikere fra ni land](#) henvendte seg derfor skriftlig til Hongkongs Justisdepartement med krav om [å vitne](#) i rettssaken. Men rettssaken ble avsluttet uten at politikerne fikk svar på sin henvendelse. Dette viser igjen hvordan rettssaken mot Jimmy Lai er en rettsfarse som skal gi en livstidsdom et falsk slør av legitimitet. Slik [Amnesty](#) International for lengst har konkludert.

Safeguarding National Security Ordinance (SNSO)

Den nye sikkerhetsloven SNSO må ses i sammenheng med Beijings sikkerhetslov for Hongkong som ble innført sommeren 2020. FNs menneskerettighetsråd behandlet utviklingen i Hongkong i 2022. [Rådet fant](#) at på en rekke punkter har Beijings sikkerhetsloven ført til et mislighold av forpliktelsen til å følge FN-konvensjonen om sivile og politiske rettigheter. Rådet konkluderte derfor med at lovens anvendelse må opphøre, med umiddelbar virkning¹.

¹ Se blant annet uttalelsen punkter 14a, 16b, 36a, 42 og 44a

Men utviklingen har gått i motsatt retning i forhold til FN-kravene. SNSO, loven som Beijings marionettregjering i Hongkong innførte i mars, innebærer nye alvorlige angrep på menneskerettighetssituasjonen i byen.

På bakgrunn av teksten i EFTA-avtalen må derfor innføringen av loven behandles som svært relevant for hvordan norske myndigheter reagerer mot undertrykkelsen. Vi viser her først til [Hongkongkomiteens uttalelse](#) om SNSO som ble sendt til Utenriksdepartementet 10. mars (eInnsyn sak 2023/6936, dokument nr. 6). I uttalelsen ga vi uttrykk for en særlig bekymring for hvordan anklager om oppvigleri (*sedition*) vil undergrave universelle menneskerettigheter i Hongkong.

Da AFPs Hongkong-korrespondent Xinqi Su gjorde opp [status](#) 100 døgn etter innføringen av SNSO, viste hun til at samtlige 12 arrestasjoner som er gjennomført, begrunnes med anklager om oppvigleri. De åtte første ble alle arrestert for å ha [bidratt](#) i Facebook-gruppen *Chow Hang-tung Club*. Chow, som var i ledelsen av organisasjonen som stod bak de årlige 4. juni-markeringene for massakren etter protestene på Den himmelske freds plass, og som for lengst er fengslet for sitt menneskerettighetsengasjement, var blant de arresterte. Arrestasjonene, som alle ble gjennomført få dager før 4. juni, var åpenbart en beskjed til befolkningen om at kun sannhetsfornektende historiegjengivelser nå er lovlige i Hongkong.

Den 58 år gamle hongkongeren Au Kin-wai er en av de fire øvrige som er blitt arrestert. Hans [forbrytelse](#) var å sitere et slagord fra kulturrevolusjonen i sosiale medier. Referanser til kommunistpartiets historie truer altså nasjonens sikkerhet.

Flere *Common Law*-dommere forlater Hongkong

I vår henvendelse "[Ingen lyspunkt, misligholdet fortsetter](#)" (e-Innsyn sak 2014/7315, dokument nr. 39) fortalte vi om høyesterettsdommerne Lord Reed og Lord Hodge som trakk seg fra sine verv i Hongkong fordi det ikke lenger finnes ytringsfrihet eller politisk frihet i byen.

I juni ble det kjent at to nye britiske høyesterettsdommere, Lords Sumption og Lord Collins, [fratrådte sine verv](#) i Hongkong. Ifølge den ledende Hongkongavisen *South China Morning Post* sendte dette [sjokkbølger](#) gjennom Hongkongs rettsvesen. I et [leserinnelegg](#) skrev Lord Sumption at Hongkong er i bevegelse mot et totalitært diktatur, og at byens rettsstat er grunnleggende kompromittert. Han begrunnet sin fratreden med dommen fra 30. mai mot 14 demokratitilhengere. De ble funnet skyldige i å undergrave samfunnets sikkerhet fordi de som lovgivere ville ha til hensikt å benytte seg av en lovfestet rettighet (å stemme mot regjeringens budsjett).

Konklusjon

Den katastrofale svekkelsen av ytringsfrihet og rettsvesenets uavhengighet fortsetter. Vurderingen bekreftes av engelske dommere som har forklart hvorfor de ikke har samvittighet til å fortsette i sitt virke i Hongkong. Når skal Norges regjering gjøre som de britiske dommerne?

Regjeringen er allerede på overtid når det gjelder å trekke konklusjonen av at Hongkong nå styres av et totalitært diktatur, i en fundamental kontrast til løftene i den FN-registrerte kinesisk-britiske felleserklæringen, i lovgivningen fra *Basic Law*, og i forpliktelsene fra EFTA-avtalen.

Vår påstand er at det ikke foreligger noen annen EFTA-avtale der brudd mot avtalefestede menneskerettigheter er i nærheten av det vi ser i Hongkong. Om ikke Norges regjering en gang er i stand til å erklære denne avtalen for grovt misligholdt, blir referanser til menneskerettigheter i avtaler som denne fullstendig uten verdi.